

Роден глас

ИРЕНА СТАНЕВА:

**„Не съм забравила България.
Но не живея там.“**

**Св. Димитър зима носи, а Св. Георги – лято
Коледен базар в Българското посолство**

Съдържание

ТАЛАНТ И ТВОРЧЕСТВО

Всички пътища водят до... България 4

Изложбата „Транспортът в града“ като част от съпроводната програма на международния фестивал „Architecture Week“. Какво подготвя Лиляна Павлова, министър на регионалното развитие и благоустройството на България за следващия програмен период в ЕС.

Как да „зашием“ градовете 6

По време на уъркшопа в БКИ, учениците от БСОУ „Д-р Петър Берон“ построиха мостчета от спагети. Техни „гуру“ бяха студентите от Университета по архитектура, геодезия и строителство в София.

Поезия и афоризми в БКИ 9

БКИ представи поезията на Тереза Рийдълбаухова и книгата с афоризми на българския художник Валентин Попов.

Екзотична екскурзия? – разходете се из Прага 5 10

Пъстра феерия от цветове, танци и музика представи културата на 15 национални малцинства в залата на основното училище „Корженскехо“ в Прага 5.

Бабилонфест'2012 12

Петият фестивал на малцинствата в Бърно представи във възможно най-широк спектър културата, традициите и живота на малцинствата в региона.

Гласче, обградено с обич 13

Ивелина Денкова – малко българско славейче на големия фестивал „Зрěváček“, организиран от Фолклорното сдружение на Чехия.

ЛАЙФСТАЙЛ

В името на България... и приятния следобед 14

Благотворителният коледен базар, организиран от Българското посолство в Прага, изненада не само с красиви бижута, но и с приятна атмосфера.

ПОРТРЕТИ

Кой и как вдъхва на ЛЕГО форма и живот 16

Пръснати са по целия свят и се наричат художествени дизайнери на ЛЕГО. Една от тях е художничката от български произход, Ирена Станева.

ГОДИШНИНИ

Ангел Каралийчев 20

ГАЛЕРИЯ

Св. Димитър зима носи, а Св. Георги – лято 21

Феновете живнаха след двайсет години 23

ТРАДИЦИЯТА ПОВЕЛЯВА

Димитровден 24

Телешка шкембе чорба и ябълков щрудел – не само за Димитровден

ОТ БЪЛГАРИЯ

Петър Колечко в София 25

БИБЛИОТЕКА

Веждите на Оскар 27

Разказ на Ружа Лазарова

РОДЕН ГЛАС

Роден глас

Dvuměsíčník
Ročník XXXIX, číslo 4/2012
Vychází v Praze, 27. 9. 2012

Časopis vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury České republiky

Šéfredaktor: Mgr. Eli Mandažieva

Redakční rada:

Mgr. Marija Motejlová-Manolova
Ing. Dimitr Christov

Spolupracovníci:

Nikolay Balčev, Tatiana Mandíková,
Mgr. Elena Krejčová, PhD.,
Ak. mal. Todor Yankov, Rajčo Velev

Korektor: Kamelia Ilieva

Grafika: Adam Hornych, Jana Kubátová

DTP a tisk: VÍTOŠ s.r.o.

Vydavatel:

Bulharská kulturně osvětová organizace v ČR
Americká 28, 120 00 Praha 2

IČO: 00442780

Tel. 222 520 929, tel./fax: 224 256 719

e-mail: info@bgklub.cz,

www.bgklub.cz

registrační číslo: MK ČR E 11229

Роден глас

Двумесечник

Година XXXIX, брой 4/2012

Излиза: в Прага, 27.9.2012

Списание се издава с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Главен редактор: Мгр. Ели Мандажиева

Редакционна колегия:

Мгр. Мария Мотейлова-Манолова
Инж. Димитър Христов

Сътрудници:

Николай Балчев, Татяна Мандикова,
д-р Елена Крейчова,
акад. худ. Тодор Янков, Райчо Велев

Коректор: Камелия Илиева

Графика: Адам Хорних, Яна Кубатова

Предпечат и печат: Витош ООД

Издател:

Българска културно-просветна
организация в Чешката република

ул. „Америцка“ 28, 120 00 Прага 2

IČO: 00442780

тел. 222 520 929, тел./факс: 224 256 719

e-mail: info@bgklub.cz

www.bgklub.cz

Регистрационен номер: MK ČR E 11229

За абонамент можете да пишете на info@bgklub.cz, да се обадите на тел. 222 520 929 или да дойдете в редакцията на ул. „Америцка“ 28, Прага 2. Абонаментът за годината е 120 крони.

*****

На корицата: Ирена Станева, художествен дизайнер в компания ЛЕГО

Скъпи читатели,

Неотдавна станах неволен (и много недоброволен) свидетел на разговора на две възрастни тетки, българки, в миналото омъжени за чехи, днес вдовици. Обсъждаха статия за влюбените си в България (как иначе) съпрузи, която трявеше да оторизират. По време на безкрайния диалог, в който покойниците бяха разсъблечени до слипове стигнах до извода, че в законодателството зее огромна дупка: правото на покойника да откаже да бъде разнасян от съпругата си из медии и не медии. Правото на veto. И не се опитвайте да ми опонирате, че вече му е все едно. Ами ако не е?

Когато станах главен редактор на списанието, въпросът за оторизацията, т.е. съгласуването на материалите с източника, не беше сред моите приоритети. Най-малкото, защото не ми се вярваше, че някой чете списанието. Постепенно ситуацията се промени, освен това разбрах, че определени средни го изчитат „от кора до кора“ – и си

взех бележка. Колкото и да шикалкавех пред себе си, в края на краищата ми се наложи да се съобразя с една не много популярна етична категория, която нагарча – отговорността. Защото с нея е свързано доверието.

Въпросът е в това, че (колкото и да не ви се вярва), когато човек споделя нещо за себе си – той се разсъблича (не бързайте да се радвате, екзизиционизма ще обсъдим в друг материал). За да съм сигурна, че наистина разбирате ситуацията, ще ви припомня как се чувстваме, когато приближи лятото и започваме да се стряскаме от представата за банските костюми, които трябва да облечем. Гадничко, нали? При това имаме шанс да скрием истината от повечето си познати, защото няма да ходим на море с всички! Докато публикуваният материал ще видят повечето от тях. А ако някой все пак го пропусне, можем да сме сигурни, че любимата „половинка“ ще се похвали с него.

Мразя пътя на логиката и етиката, защото никога не водят до слънчеви и

безоблачни поляни. В случая с оторизацията ме стоварват директно пред задънената улица на скуката. Хайде да не се лъжем и да се попитаме кой се интересува от хубавото, доброто и позитивното – тоест оторизираното? Гълтам заглавията, които са пикантни – тоест гаднички. Както казва един афоризъм „Как искате да сте духовит, когато не сте гаден?“

Какво предпочитате, скъпи читатели – оторизирани или неоторизирани материали?

Ели Мандажиева

Списание Роден глас 2013

Можете да намерите броевете на списание „Роден глас“ във вашия клуб, в Българското посолство в Прага, в Българския културен институт и в Българското училище в Прага.

Ще се радваме обаче, ако се **АБОНИРАТЕ** – за да ги получавате навреме, у дома. Абонаментът за шестте броя през годината е 120 кр.

За повече информация можете да се обадите в редакцията или да пишете на info@bgklub.cz

Всички пътища водят до... България

Текст: Мария Паунова
Снимки: Ели Мандажиева

На 4 октомври, Българският културен институт откри изложбата „Транспортът в града – средство за движение, общуване, развитие“ на Асоциацията на студентите по урбанизъм в България (АСУБ). Събитието беше част от съпроводната програма на шестото издание на международния фестивал за архитектура и урбанизъм, „Architecture Week“, който се състоя от 1 до 28 октомври. Гост на събитието беше Лиляна Павлова, министър на регионалното развитие и благоустройството на България.

Изложбата в Българския институт представи студентски разработки на теми, свързани със съвременните проблеми на градската среда и гледната точка на новото поколение за подобряването ѝ. За да открият изложбата, от България пристигнаха трима студенти от специалността „Урбанизъм“ към Архите-

ктурния факултет на Университета по архитектура, геодезия и строителство в София. Това бяха Юлия Иванова, заместник-председател на АСУБ, Пламен Апостолов и Димитър Андонов. Тримата представиха свои решения на актуални проблеми в градоустройството и архитектурата.

Министър Павлова нямаше възможност да присъства на откриването на

изложбата в Института, но участва в срещата на специалисти в Брожиковата зала на Старото кметство, която се състоя на 4 октомври, като част от програмата на фестивала „Architecture Week“. Освен това, в рамките на посещението си, по покана на Министерството на външните работи на Чехия, тя изнесе пред Дипломатическия корпус и представители на Министерството лекция на тема „Пуб-

личната дипломация и европейските фондове – първият програмен период на България: научени уроци и перспективи“, в която обобщи наученото в работата със средства от ЕС и перспективите за следващия период.

В лекцията си, министър Павлова се спря на областите, в които България получава финансиране от фондовете на ЕС. Изтъкна, че най-важното е постигнатото да бъде видимо, а реализацията на проектите да доведе до дългосрочни резултати.

Като основен проблем тя посочи състезателната процедура при кандидатстването по проекти. За пример даде тези, които се отнасят до общинската инфраструктура и заключи, че общините се затрудняват да приоритизират проектите, да планират подготовката им и да ги изпълняват едновременно. Всичко това налага промяна в процедурите.

Според стратегията на Министерството, главен приоритет през следващия период ще бъде енергийната ефективност в жилищните и обществените сгради.

Следващата, 2013 година, е изключително важна за Министерството. Причината за това е, че програмните периоди, в рамките на които то понастоящем планира, са седемгодишни. Настоящият изтича именно в края на 2013 година. По този начин 2013 се превръща в ключова, тъй като в нейните рамки ще се договорят бюджета, средствата и приоритетите през следващите седем години. С други думи – къде България иска да бъде през 2020 г.

Към Тая Митова, медиен съветник на министър Павлова, отправихме въпроса с кое от постигнатото през последните години Министерството се гордее. Като един от успехите тя изтъкна новата визия – като градска среда и като развитие – която имат много български градове.

След това се спря на точка, която всеки, който следи събитията в България, е отбелязал – засиленото внимание на правителството към големите транспортни строежи. „България – заяви госпожа Митова, – е уникална от гледна точка на географското си местоположение, благодарение на което пет от европейските коридори минават през територията ѝ. Няма друга страна с подобно значение в Европейския съюз. Това е трафикът Изток – Запад (Азия – Европа), както и Север – Юг. Ето защо ръководството на МРРБ счита, че трябва да продължи да инвестира в сферата на големите инфра-

структурни проекти, които са от огромно значение за развитие на регионите.

Успехите, които са сред най-видимите, е изграждането на две магистрали – „Люлин“ и почти завършената магистрала „Тракия“, която води до морето. Началото на нейния строеж е поставено през 1984 г. и най-накрая ще бъдат завършени всичките 400 километра – очаква се това да стане през пролетта на следващата година. „През тази година бяха пуснати 80 км и сега, със спазване на ограниченията, разстоянието София – Бургас може да се вземе за 3 часа.“

Друг проект, който трябва да бъде завършен през следващата година, е автомагистрала „Марица“ – тоест пътят към граничния контролно-пропускателен пункт „Капитан Андреево“, разположен на границата с Турция. Пътят е изключително натоварен, тъй като е и транзитен трафик през България. Автомагистрала „Хемус“ също е във фокуса на МРРБ. Това е голям проект, изискващ сериозни инвестиции.

„Работи се по изграждането и на автомагистрала „Струма“ – продължи Тая Митова, – два участъка са вече в процес на изграждане, третият обаче е истинско инфраструктурно и инженерно предизвикателство. Само той ще струва над един милиард евро. Става въпрос за отсечката в Кресненското дефиле. Почти цялата територия спада под проект „Натура 2000“ (общоевропейска мрежа от защитени територии, целяща да осигури оцеляването на застрашени видове и местообитания в Европа, бел.

„**България е уникална с петте европейски коридора, които минават през територията ѝ.**“

на ред.). Планирано е изграждането на два тунела – единият 13-километров тунел, другият – 2,5 км, които, според специалистите, ще оскъпят проекта. В същото време обаче ще се съхрани уникалната природа на дефилето.“

Най-сериозните въпроси за решаване в тази насока въпреки това стоят не пред инженерите, а пред служителите на

На първата снимка: Галина Тодорова заедно с Димитър Андонов
На втората снимка: Юлия Иванова и Пламен Апостолов

Министерството, които през следващата година трябва да защитят плановете си пред Европейския съюз. Там предстои сблъсък със стремежа на старите – ако ги наречем така – страни-членки на Европейския съюз за промяна в концепцията на приоритетите в ЕС. Според тях, Кохезионният фонд вече не трябва да бъде толкова силно фокусиран върху изграждането на инфраструктурата на новите страни-членки. България ще настоява за запазване на пропорциите – или най-малкото за не така радикални промени – за да намали изоставането в развитието на инфраструктурите. В края на краищата говорим за средства от Кохезионния фонд, а „кохезия“ означава сближаване. България трябва да отстоява позициите си. ■

Как да „зашием“ градовете

Текст и снимки: Ели Мандажиева

В рамките на международния фестивал за архитектура и урбанизъм, „Architecture Week“, в Българския културен институт в Прага се състоя уъркшоп на тема: „Мост от спагети“. В съответствие с идеята на организаторите, участниците получиха лепила, конци, линейки и най-вече пакет със спагети. Неофициални „гуру“ на събитието бяха българските студенти, пристигнали за откриване на изложбата „Транспортът в града – средство за движение, общуване и развитие“, за която пишем на предишните страници.

Починът безспорно е необичаен, освен това креативен и не на последно място – забавен. Юлия Иванова, Пламен Апостолов и Димитър Андонов, студенти в специалността „Урбанизъм“ в София, преди пътуването си до Чехия, в продължение на няколко дни обмислят каква да бъде темата на уъркшопа. В крайна сметка се вдъхновяват от световно известните международни състезания, в които целта на участниците е да създадат различни съоръжения от спагети. Когато хрумването е одобрено,

всеки от тях рисува скица на мост, който се превръща в първообраз и задание за участниците в уъркшопа.

Въпросните участници бяха учениците от българското училище „Д-р Петър Берон“ в Прага. На 2 октомври, три ученически екипа седнаха пред масите и получиха еднакво количество спагети, лепило, конци, линейки и макетни ножчета. На масите ги чакаше по една скица на мост, който трябваше да бъде построен и, което беше най-важното – всеки екип получи по един гуру, в лицето на един от студентите от България, заедно с които започнаха да строят мостчетата.

Специалността „Урбанизъм“ в Архитектурния факултет на Университета по архитектура, геодезия и строителство в София, е сравнително нова, през тази година навършва първото си десетилетие.

„За разлика от архитектурата, нашата дейност е по-скоро планиране – от най-ниско ниво, дори в рамките на отделните имоти и квартали, до регионално и световно планиране на всички аспекти на живеенето“ – разказва за специалността Димитър Андонов.

Пламен Апостолов признава, че в началото се е насочил към друга специалност – „Водоснабдяване и канализация“. Впоследствие обаче променя мнението си „Оказа се, че специалността „Урбанизъм“ се припокрива с това, което искам да правя, дори го дообогатява. Харесва ми възможността, която специалността ми дава да контактувам с различни специалисти, което разширява моите лични хоризонти и миоглед. Освен това, малко или много, специалността определя политиките за управление на градовете и условията за живеене в тях. Когато направим план за развитието на даден град, той определя поне за двайсет години напред съдбата на жителите и гостите му. На първо място, това е предизвикателство, освен това е и отговорност. Въвлечени са изключително много специалисти. Научаваме как функционират градовете.“

„Специалността е много интересна и много обширна – смята Юлия Иванова. – Най-вече с това, че обхваща различни научни сфери. Повечето хора я подразбират като градоустройство, но то е само част от урбанизма. Най-кратко и обобщено казано, урбанизмът е планиране на територията. Включва икономика, екология, социология и

много други науки. Харесва ми, че се съчетават толкова много неща на едно място и не е специалност, която ограничава само в едно поле.“

Димитър Андонов сравнява София и Прага. По времето, когато подготвя дипломната си работа, той е на обменни начала в Техническия университет (ČVUT) в Прага и прави сравнение на софийския метрополитен и Пражкото метро.

„Софийското метро – смята той – е интересна тема, тъй като през последните години стана значим строителен обект и оказва сериозно влияние върху

’ **Какво би станало, ако административните структури не са съсредоточени в столицата?** ‘

града. Дипломната ми работа е свързана именно с влиянието на метрото върху града. В работата си разгледах третата линия, чийто строеж се очаква да се осъществи през 2014 – 2018 година. Нашите метросистеми са сходни, по един и същ модел – използван е руският метод, тоест три линии, които се пресичат в центъра на града. Разликата е, че Прага открива своето метро в началото на 70-те години, докато София – през 1998 г. И едва от тази година имаме втора линия.“

В работата си, Димитър Андонов използва пражкия опит, за да изследва какво влияние ще окаже бъдещата софийска трета линия върху околните територии и по какъв начин това може да се използва за развитието им. „Изхождах от опита в Прага и съществуващата вече първа линия в София, за да предложа решения за развитието на третата линия по начин, който да е възможно най-ефективен и интегриран с останалата среда.“

Димитър Андонов не е попаднал в специалността съвсем случайно и както сам признава – в семейството има традиции. „Дядо ми е дърводелец, баща ми е строител. От малък си драсках къщички и посещавах Детската школа към „Международната школа по архи-

тектура и строителство”, където съм правил и проекти на сгради. Разбира се, на любителско ниво. Когато дойде време да кандидатствам, се насочих към архитектурата. По време на приемните изпити попаднах в специалността „Урбанизъм” и смятам, че намерих мястото си в нея.

Пламен Апостолов се е ориентирал по-скоро към социалната страна на специалността. „Акцентирам на публичните пространства, иновациите, стратегиите за развитие и интегрираните планове. Всичко това е новост в България, но помага на доста по-голям кръг от хора.”

Бакалавърската му дипломна работа е изцяло теоретична и – най-общо казано – описва как евентуалната децентрализация на структурите в България може помогне за развитието на стратегическото планиране. „Акцентът в дипломната ми работа беше регионалното развитие в България. Какво би станало, ако административните структури не са съсредоточени в столицата и ако общините и регионите имат свои правомощия, реална власт да вземат решения и да разполагат със съответните финансови инструменти за прокарване на политики. До какви резултати би довело това в абсолютно всяко населено място в конкретния регион.” И дали биха били добри? Пламен Апостолов се усмихва: „Според моите изследвания, това би довело до много добри резултати, до развитието на регионите и балансираното развитие на България като цяло.”

В момента, Пламен Апостолов подготвя дипломната си работа за магистърска степен. „Това, върху което ще се съсредоточа, е как различните части на града, които малко или много са отделени една от друга, биха се обединили така, че това да доведе до по-синергичен ефект. Жаргонно казано: как да зашием градовете.”

Юлия Иванова е заместник-председател на Асоциацията на студентите по урбанизъм в България (АСУБ). Както и специалността, така и АСУБ е млада – създадена е от студентите по специалността през 2005 година. „През тази година – казва Юлия Иванова, – в деня на Световния ден на урбанизма, 8 ноември, подготвяме тъжествено представяне на рекламната книга, ако я наречем така, на специалността, ко-

ято проследява историята ѝ от идеята за създаването на специалността в България до днешния момент. Книгата и събитието се подготвят изцяло от студенти, с подкрепата, разбира се, на Университета и завършилите колеги от Съюза на урбанистите в България.”

Юлия Иванова е започнала да следва специалността „Урбанизъм” случайно, но в момента безкрайно много я харесва и, според собствените ѝ думи, не би избрала нищо друго. Явно е откровена, защото я защитава с плам, който е... чист и заразителен. „Според мен – казва тя – днешните безразборни строежи са резултат не на липса на планиране, а на корупция. Планиране има, но някой допуска то да не се спазва. Виновна,

„Планът за развитието на даден град определя съдбата му поне за двайсет години напред.”

следователно, е администрацията, а не хората, които са направили проекта. Проектът зависи от нас, които го правим, но реализацията не е в наша власт.”

Има ли бъдеще специалността в България?

И тримата студенти, посетили Прага, са единодушни – има.

„Призната е в световен мащаб – казва Димитър Андонов. – Интересна е като дейност. В началото на 90-те години е имало период, когато се е смятало, че няма нужда от планиране. Впоследствие става ясно, че има нужда и от правила и от някаква подредба. Различните интереси се сблъскват и трябва да има нещо, което да ги регулира.”

Резултатът от всяка дейност зависи от хората, които се заемат с нея. В случая – урбанистиката зависи от студентите по „Урбанизъм”. В това отношение няма как да не ни вдъхне доверие темата, която Юлия Иванова смята да развие в дипломната си работа за бакалавърска степен. И вярата, с която говори за нея. „Не съм обмислила точно темата, но аз съм от Перник. Там,

в близост до централната част на града, има цял комплекс от големи производствени територии, които вече не функционират. Представяват пустещи халета, обрасли с растителност, които се саморазрушават и са опасни. Общата визия е за много неприветлива и пуста територия, която, както казах, се намира на няколко минути от централния площад на града. Искам да се съсредоточа върху тази проблемна територия и да предложа концепция за градско обновяване. Все още обмислям какво точно.”

Поезия и афоризми в БКИ

Текст: Мария Паунова
Снимки: Ели Мандажиева

На литературната вечер, организирана на 23 октомври от Българския културен институт, бяха представени стихосбирката „Една дълга нощ в Бискупов“, на поетесата Тереза Рийдълбаухова и „Бившият чужденец“ на българския художник Валентин Попов.

Тереза Рийдълбаухова е поетеса, литературен историк, публицист и преводач. Завършила е чешка и френска филология във Философския факултет на Карловия университет в Прага. Работила е като асистент редактор във вестник „Lidové poviny“ и като лектор по чешки език в „Сорбоната“, в Париж. Издала е поемата „Образ на девичи плач“ и три стихосбирки: „Сини ябълки“, „Една дълга нощ в Бискупов“, „Дон Витор си играе и други стихотворения“. Съосновател е на асоциация „Булвар“ в Париж, чиято основна дейност са чешко-френските културни взаимоотношения. В Прага основава асоциация „Литературен салон“, в която се изявява като драматург, организатор на литературни вечери, издател и редактор на поезия.

Стихосбирката ѝ „Една дълга нощ в Бискупов“ е издадена на български и чешки език през 2011. Преводът е на Димана Иванова, редактор е Жоржета Чолакова, а издателството е „Жанет 45“, Пловдив.

Заедно с авторката, която прочете творчеството си в оригинал, българският вариант прочете Гинка Бакърджиева.

Художникът Валентин Попов е добре познат в българските среди в Чехия. Роден е в София, където е завършил Националната художествена академия. Работи в областта на живописата, графиката и графичния дизайн. Участвал е в над трийсет самостоятелни и съвместни изложби в Чехия и чужбина. От 1975 година живее и работи в Прага.

Книгата му „Бившият чужденец“ е своеобразен бележник на художника, сборник с размисли, афоризми... и мечти. Издадена е именно от „Литературен салон“ на Тереза Рийдълбаухова и първото ѝ представяне беше на 12 юни в театър „Na prádle“ в Прага (накратко отразихме събитието в бр. 3/2012).

Афоризмите прочете Мартин Хоуска, редактор на книгата. „Съгласих се да я редактирам, защото е... умна – споделя Мартин Хоуска. – Ако не ми беше харе-

сала – нямаше и да я погледна. Знаеш, че страдам от ергофобия. Работя само тогава, когато работата е и удоволствие. Или не правя нищо!“ За книгата допълва: „Невероятно е как Валентин възприема чешкия език отвън. Ние използваме словосъчетанията, без да се замислим над тях, докато той има нужда да си обясни защо се казва така и постига невероятни словесни съчетания.“ ■

Екзотична екскурзия? – разходете се из Прага 5

ТЕКСТ И СНИМКИ:
ЕЛИ МАНДАЖИЕВА

Яркото, като вълшебен фойерверк празниство на малцинствата, организирано от Кметството на Прага 5 и Дома на малцинствата в Прага, се състоя на 26 октомври в основно училище „Корженски“ в Прага 5. Още първите изпълнители, стъпили на подиума, вдигнаха летвата високо над очакванията. И никой от следващите не позволи да бъде свалена и с един градус.

В празненството участваха 15 етнически групи и национални малцинства и, както беше казано в увода – всички се побраха в една зала. Както се казва – мирно и тихо. Нищо, че в случая това означаваше с много – и звучна музика – и още повече танци.

Първи излязоха на подиума домакините – група „Fontána“. Последваха ги все още „нашите си“ „Šargvánci“, представители на словашкото малцинство и „Ignis“ – от украинското. Със следващите изпълнители на подиума се възцари завладяващата (за всеки нереализирал се откривател) екзотика: група „Kintari

foundation“, представител на културата на Индонезия, „Leilei Wang“ и културата на Китай и групата на Оса Здраван – Индия. Заедно с тях участваха известните изпълнителки от гръцки произход, Марта и Тена Елефтериату и група „Kodrgjanka“ – представяща културата на Молдавия.

» Нека тези, които живеят между нас, наистина да живеят с нас! «

С много грижа от страна на организаторите бяха посрещнати изпълнителите от Първа славянска частна гимназия. Училището е основано през 2006 г. и Мария Леховцова, която работи в секретариата, с гордост споделя, че постепенно увеличава броя на учениците си. През тази година той е рекорден – над 120. Магда Хилеова, учителка в училището, се гордее не само с високото ниво на училищните занимания, но и с богатата извънучилищна дейност, която включва езикови курсове и богат избор от кръжоци. С по една песен, училището представиха Луцка от Казахстан и Даша от Русия.

Хубаво е, че на празненството присъстваше и България. Официално ни представяше Тюркян Акиф, консул в Българското посолство в Прага. В програмата пък участваше група „Българи“ (която става все по-многобройна и това едва ли е случайно).

С бурни овации и нетърпение беше посрещнат легендарният Антонин Гондолан – човекът, накарал Карел Гот да запее... цигански ритми (простете изра-

за, но имам чувството, че ако ги нарека „ромски“ ще кастрирам вихрената магия, която носят). Групата на Антонин Гондолан, „Гондолановци“, дълго време свири като съпровод на Карел Гот и създава самостоятелна част в репертоара му.

Днес, изпълненията на Антонин Гондолан са по-редки. Но ги има. „Трудно се напуска сцената – признава самият той с усмивка. – Човек трябва да го прави постепенно, за да не се нарани! Мисля, че докато има какво да даде – всичко е наред. Лошото е, когато вече няма какво. Лично при мен нещата прескочиха на друго ниво – моите изпълнения вдъхват упование на малцинството ни. За него съм пример. Често, когато говорят с мен, питат: наистина ли сте ром? Какво да им отговоря? Дете съм на ромски родители.“

Празненството изненада и с човешките (и къси!) уводни речи.

„В нашето училище учат много деца от средите на малцинствата, които подкрепяме в нелекия им път към знанията в Чехия – каза с много топлина Либуше Данхелкова, директор на основно учи-

лище „Корженски“. – Щастлива съм, че тази подкрепа протича не само на ниво училище, но и извън класните стаи. С много учители и приятели на училището смятаме, че училището трябва да бъде въпрос не само на постижения, но и на радост и хубави мигове. Нека заедно създадем такива днес.“

„Етническите и националните малцинства имат своята култура и традиции – каза Петър Лахнит, заместник-кмет на Прага 5 и патрон на изявата – В много отношения се приспособяват към живота в нашата страна. Техните членове изграждат тук нов дом. Ние искаме той да бъде уютен, щастлив и изпълнен с обич. В заключение ще изразя едно пожелание: тези, които живеят между нас, наистина да живеят с нас.“

Както сподели Петър Лахнит, в Прага 5 живеят много представители на националните малцинства и броят им постоянно се увеличава. В основните училища в района учат 4000 ученици, от които 700 са чужденци. „Малцинствата приемат от нас много – казва той. – Ние също можем да научим нещо от тях – например за семейните отношения, които при тях са много по-силни, отколкото в чешкото общество. Обичам да пътувам, но вече не ми се налага. Достатъчно ми е да се разходя из Прага 5 – това е повече от задгранично пътуване до само една страна.“

„В своята същност всички сме близки един другиму – каза Либуше Данхелкова. – Всички знаем какво е любов – към семейството, децата, в междуличностните отношения. Нека се научим да намираме път един към друг и да се разбираме. Надявам се днешният празник да ни настрои на вълната на онова вълшебно настроение, което носи със себе си Коледа. Надявам се тук, в нашето училище, да има много подобни хубави срещи.“

Бабилонфест'2012

Текст и снимки:
РАЙЧО ВЕЛЕВ

От 19 до 22 септември в Бърно се проведе фестивал на малцинствата „Бабилон”. Състоя се за пета поредна година, като едно от най-значимите културни събития в южноморавската столица през есента. Организира го Комисията за малцинствата към общинския съвет на град Бърно със съдействието на Моравската галерия, Туристическия информационен център и сдруженията на малцинствата в града.

Средствата за провеждането на Фестивала тази година бяха осигурени от Кметството на Бърно, Министерството на културата на Чешката република и акционерно дружество „Lesy města Brna”. В продължение на четири поредни дни се състояха различни културни мероприятия, имащи за цел да представят пред гражданите и гостите на града, във възможно най-широк спектър културата, традициите и живота на отделните малцинства.

В рамките на Фестивала, учениците от няколко основни училища бяха запознати отблизо с това какви малцинства има в града, как са дошли тук и кои от техните традиции са се запазили и до днес. Промените в езика и литературата при съвместното съжителство с малцинствените групи бе мотото на тематичната среща, домакин на която бе градската библиотека „Jiří Mahen”. Съвременната

гръцка музика бе представена в Metro Music Bar.

В планираната „Градина на народите”, в градския парк под замъка Špilberk, бяха посадени първите две дръвчета – дъб за германското малцинство и платан, символизиращ присъствието на унгарско малцинство. Идеята е, в рамките на няколко години, тук да възникне алея с дървета на отделните малцинства, която

да напомня на посетителите на парка, че в Бърно, редом с мажоритарното общество, живеят и хора от други етноси.

Може би най-интересната част на празника бе в събота, когато се откри изложба за живота на малцинствата, съпроводена с фолклорни изпълнения на танцови и певчески групи.

Българският фолклор представиха успешно танцовите състави „Китка”, към Българското културно-просветно сдружение в Бърно, и „Пирин” към едноименното гражданско сдружение в града.

На открито, пред сградата на Моравската галерия, се състоя дегустация на традиционни национални специалитети. На малък щанд представиха своите кулинарни умения и членовете на Българското културно-просветно сдружение.

Кулминацията на фестивала, галаконцертът „Ave Minoritas”, се състоя същата вечер в градския театър „Радост”. В него участваха общо десет танцови и певчески групи, две от които споменатите вече „Китка” и „Пирин”. Въпреки краткото време, предвидено за изпълнение, нашите танцьори представиха завидни умения при изпълненията на своите хореографии.

С пожелания за нови срещи и ползотворна работа до следващия фестивал приключи тазгодишния, определенно успешен, мултикултурен празник на града. ■

Гласче, обградено с обич

Текст: Мария Паунова
Снимки: Мария Паунова

На 12 октомври, в старинната приемна зала на Мартиницкия дворец в Прага, се състоя международният галаконцерт, който увенча края на националните конкурси за народна музика на Чехия и Словакия – съответно „Zpěvák” и „Slávik”. Организатор на събитието е Фолклорното сдружение на Чехия. За участие в него, от България пристигна десетгодишното варненско „славейче”, Ивелина Денкова.

В галаконцерта участваха най-младите изпълнители на народни песни, победители в националните конкурси на Чехия и Словакия за 2012 година. Повечето от участниците от невръстна възраст участват във фолклорни хорове, свирят на музикални инструменти и се учат да пеят под ръководството на педагози и родители-музиканти. Много от тях имат солова кариера на фолклорните фестивали и записи.

Общият концерт е традиционният връх на двата конкурса и се провежда веднъж в Словакия и веднъж в Чехия.

От Чехия и Словакия участваха златните, сребърните и бронзовите славейчета. Заедно с тях имаше задгранични гости – Ивелина Денкова (България), Каролина Контек (Полша), Лариса Соколова (Русия) и Роксана Сициу (Ру-

мъния). Младите изпълнители бяха съпруджани от оркестър „Ondráš” и Оркестъра на Бърненското радио.

Патронаж над галаконцерта бяха поели Алена Ханаква, министър на културата на Чехия, Ева Бартонова, заместник-министър на образованието, младежта и спорта на Чехия, Олдржих Ломецки, кмет на Прага 1 и оперният певец Петър Дворски.

Кметът на Прага 1 отбеляза, че фолклорът е изкуството, което във времето на финансова криза страда най-много – но със сигурност не от липса на сърца, които го обичат.

„Славейчето” от България, Ивелина Денкова, изпълни две песни, първата от които акапела (без музикален съпровод, бел. на ред.).

Ивелина е на десет години, родом от Варна. Започва да се занимава с народно

пеене в Общински детски комплекс, където става солистка на ансамбъл „Българче”. Във втори клас, родителите ѝ я записват в паралелка със засилено изучаване на фолклорни инструменти и народно пеене, където също е солистка. Тя е и едно от успешните деца на фондация „Бербагов”, вследствие на което Фондацията вече втора година финансира обучението ѝ в Музикалната школа във Варна. В Общински детски комплекс нейн ръководител е Добринка Колева, в Музикалната школа – Павлинка Тодорова, а в училище – Росица Малчева.

В училище, Ивелина е отличничка. „Само математиката не ѝ е от любимите предмети – усмихва се майка ѝ, – но казват, че музикантите по принцип не се погаждат с математиката. Това ме успокоява.”

Какво дете е Ивелина? „Много лъчезарно и слънчево. Особено ни радва дарбата ѝ и участието в национални и международни конкурси, от които вече има много награди. Това ни пълни душата.”

Семейството има големи деца, тя е най-малка и като такава – най-глезенка. „Имаме три таки и един батко, всички много я подкрепят, много се радваме на нейните успехи.”

Обича ли да пее? „Пее от сутрин до вечер. Когато тръгнах за Чехия, станахме в 4 сутринта. Ивелина влезе в банята и започна да си тананика. От 4 сутринта запя – и до вечерта. Родена е за сцената и мечтае за нея. Подкрепяме я, разбира се и искаме да постигне мечтата си.”

Участието в Прага е първото излизане на Ивелина зад граница и много я радва. „Предполагам, че ще ѝ остане спомен за цял живот” – казва майка ѝ.

Сцената е сцена – а животът има и много други страни. „Дори и да не покори сцените – смята майка ѝ – най-важното е да стане хубав и стойностен човек. И да бъде щастлива.” ■

В името на, България... и приятния следобед

ТЕКСТ И СНИМКИ:
ЕЛИ МАНДАЖИЕВА

Мъжете, които посетиха предколедния базар в Огледалната зала на Посолството на 31 октомври, не бяха много и в повечето случаи присъстваха по задължение. Което беше в реда на нещата, тъй като ставаше събитието беше чисто „ženská parketa“: бижута и още бижута.

Хрумването принадлежи на дамите от Посолството ни в Прага. Подготвяйки участието в ежегодния благотворителен Коледен базар на дамите от дипломатическия корпус в Чехия (който се състои в хотел „Хилтън“), те решават да организират подобно събитие в посолството. Приходите ще бъдат присъединени към тези от базара в „Хилтън“.

Както споменахме в увода – ставаше въпрос за бижута. Различното и новото е, че бяха изработени от дамите от Посолството ни. Не стана ясно от кои точно, защото всяка изтъкваше заслугата на другите. Може би основна заслуга

все пак имат Ваня Беровска, произвела повечето от красивите накити, Горяна Ленкова – разрешила събитието в ролята си на временно управляващ посолството ни. Светла Янчева, която,

„Искахме да бъде хубав следобед, разтоварващ и сред приятелска обстановка.“

най-малкото защото, е автор на идеята и Кремена Сханилцова – най-малкото защото винаги има нужда от някой, който да прави сметките.

„Идеята ни хрумна на базата на подобно събитие, на което бяхме поканени преди няколко години – споделя Светла Янчева. – Ние обаче включихме и Българското училище в Прага, чиито ученици изработиха коледни картички и чашки за свещички. Участие взе и Георги Киров, чиято фирма произвежда бижута по патент на Swarovski.“

Подготовката и създаването на оригиналните произведения е отнело около един месец. Всяка от дамите, според собствения си вкус, си е осигурила не-

обходимите материали. Става ясно, надявам се, че всеки модел е бил уникален авторски оригинал!

По време на събитието течеше филм – реклама на България. „Целта ни, освен благотворителността, беше да се чуе за България. Да напомним за себе си!“ – казва Светла Янчева.

Много важно за успеха на начинанието беше хубавата атмосфера. „Искахме

да създадем един хубав следобед – казва Горяна Ленкова. – Разтоварващ, сред приятелска обстановка и красота. Украсихме залата с есенни листа, чиито топли цветове – жълто, червено и зелено, също създават много настроение. Още повече, че са естествени, сами донесохме всичко от градината.“

Заслуга за доброто настроение безспорно имаше още една идея на

организаторките – масата, отрупана с български деликатеси като вити баници, сърмички с лозови листа и баклава. Успех имаша и малките масички, край които гостите сядаха на кафе и сладкиш.

Не случайно казват, че „съвършенството е в дреболиите, но съвършенството не е дреболия“. Какво повече, освенда извикаме: „Още от същото!“

До Париж и обратно

На 19 октомври, Кирил Беровски отпразнува... приятен личен юбилей. На малкото ВИП празненство бяха поканени приятели, състуденти и служители на Посолството ни в Прага. Рожденикът прояви стил не само с елегантния вечерен костюм, но и с миниатюрната реч, която приключи малко, преди да е започнала. Той и съпругата му неуморно бдяха над добрия дух на празненството и хубавото настроение на гостите. Бъвичката с българско

вино безспорно допринасяше за успеха на начинанието.

Първата снимка показва поздравленията, отправени към рожденика от Антон Стамболийски. Втората е уловила семейство Беровски в момента, в който децата им връчват своя подарък: екскурзия до Париж. И тъй като вече са се върнали от нея, предлагам всички да ги потормозим с оригиналния въпрос „Как беше?“ и след това със завистливото „М-м-м, че хубаво!“

Кой и как вдъхва на ЛЕГО форма и живот

Текст: ЕЛИ МАНДАЖИЕВА *Който има в къщи малки момченца (а по мои лични наблюдения и момиченца), със сигурност познава голямата конструкторска компания ЛЕГО, която разгласява света на малки тухлички и оставя децата да го сглобят отново, по своему. Известната търговска марка разполага с офиси и заводи по цял свят и един от тях се намира в Кладно. В неговите производствени халета работниците строят няколкометрови скулптури, които след това украсяват увеселителните паркове на ЛЕГО по света. Един от членовете на малкия дизайнерски екип е художничката от български произход, Ирена Станева.*

Ирена е родена в Пловдив. До 10-годишна възраст живее в България. След това, заедно с родителите си, се премества в Чехия. Успешно полага приемните изпити и е приета първо в Университета по приложните изкуства в Прага (UMPRUM), а след един месец – и в Академията на изобразителните изкуства в Прага (AVU), специалност „Рисуване“ („Malířství“). Измежду 400 кандидат-студенти приемат двама и единият от тях е тя и избира да следва в Академията. От 2008 г. работи като художествен дизайнер на ЛЕГО.

В Кладно не се произвеждат всеизвестните конструктори, а няколкометрови скулптури, които се монтират в увеселителните паркове LEGOland по света. Вярвате или не (а някои от вас може пък и да са ги виждали), всички атракции и впечатляващи с размерите си скулптури в LEGOland са изработени от познатите мънички ЛЕГО-тухлички, сглобени и залепени една след друга, ред след ред.

Как се създава LEGOland?

Всичко започва с поръчката за изграждането на увеселителен парк (без значение в кой край на света), която пристига в централния офис на компания ЛЕГО в Дания. Оттам препращат заданието в Кладно и мениджърите разпределят работата между дизайне-

рите. При една от последните поръчки, Ирена и нейният приятел Патрик, който също е дизайнер в ЛЕГО, получават задача да измислят сафари-парка. Двамата предлагат кои животни да бъдат застъпени – а клиентът отрязва развиващата им фантазия и постеснява параметрите. Постепенно се договарят за конкретните проекти и творческата работа може да започне. „Измисляме и рисуваме – споделя Ирена. – Как ще изглежда животното, в какви цветове

Вторият етап е моделирането на 3D вариант, а финалът е превеждането на скулптурата в ЛЕГО-тухлички

ще бъде решено и позицията, в която ще се намира – покой или движение. Заобикалящата среда обикновено е органична – ЛЕГО предпочита живата растителност.”

Колкото и странно да звучи на пръв поглед, Ирена живее в Ческе Будейовице и пътува до Кладно най-много веднъж – два пъти в месеца. Цялата комуникация се извършва от разстояние, по интернет. Това не е проблем, защото,

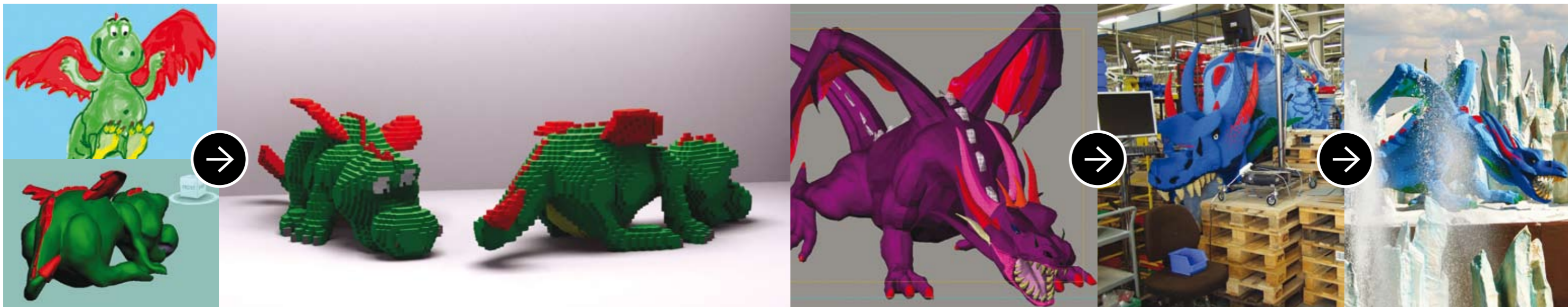
както казва, основната комуникация е визуална, въпросът е в скиците и в рисунките, които изпраща и чака отговор. „Клиентът и без това също не е в Кладно, а някъде по света.”

Първото, с което Ирена започва проекта, е скица, която най-общо показва нейното виждане за фигурата на скулптурата и позицията ѝ. Мениджърите я изпращат на клиента и започва диалог. Вторият етап е моделирането на 3D вариант, благодарение на който клиентът добива пространствена представа за крайния резултат. Финалът е превеждането на скулптурата в ЛЕГО-тухлички, което пресмята специално създадена фирмена програма на ЛЕГО. След като тя направи основното прехвърляне, дизайнерите започват да нанасят корекции. „За да бъде реалистична, скулптурата трябва да запази вътрешната си динамика – което компютърната програма не може да прецени. Тази последна фаза е заробваща! Пипваме повторно почти всяка тухличка. Но ако искаме да е хубаво, няма друг начин!”

След като дизайнерската работа приключи, идва ред на работниците в завода в Кладно. Скулптурите се записват на специални компютри, които показват фигурата слой след слой – така, както постепенно трябва да се изгради. И започва строежът.

Една скулптура се състои от хиляди тухлички. „Веднъж колежата, който ги

Първата работа на Ирена и Патрик за ЛЕГО: дракон, който реве и изпуска дим. На първата снимка е 3D варианта, на втората – процесът на изграждането на скулптурата, а на третата – реалното ѝ място в парк в Англия.

поръчва, сбъркал с две нули и вместо един камион бежови тухлички пристигнаха пет. След това поръчките, уж между другото, се подреждаха така, че да се използва въпросния цвят” – смее се Ирена.

Цветове се решават на базата на установена фирмена таблица - малки тухлички, всяка със свой цвят и номер, на базата на които клиентът уточнява изискванията си. Тухличките се изливат по оригинален калъп в Унгария. „Когато правехме семейството жирафи за сафари-парка във Флорида, клиентът поиска да бъдат в основните цветове на ЛЕГО, жълто и кафяво, за да е по-евтино. Казахме му, че за да са реалистични, животните трябва да са в естествени цветове. Защитихме позицията си, той разбра, съгласи се и работата беше приятна.”

Увеселителните паркове на ЛЕГО са тематични: морското царство, заедно с епични пиратски битки за изгубени съкровища; кораби и герои от „Междувездни войни” или средновековна крепост, пълна с дракони, чудовища и викинг. Изграждането на един парк отнема няколко години.

„Последните поръчки бяха за увеселителен парк в Малайзия и една вълна – „The Wave”, за международната изложба ЕХРО 2012 в Корея. Сега чакаме следващата. Въпросът е, че в ЛЕГО, когато някой парк (или статуя) вече е изработена, клиентът може да избере направо нея и да спести от бюджета за дизайн. В днешно време много често се прибягва до това решение.”

ЛЕГО присъства в живота на Ирена вече четвърта година.

Работата все още ли ѝ харесва? „Много. С Патрик обичаме да измисляме чудовища и искрено се забавляваме. Най-хубаво е, когато клиентът ни оставя по-широко поле за творчество – тогава работата е направо мечта. Но се случва рядко. Някои клиенти са по-склонни да се вслушат в пред-

» Леонтинка коренно промени виждането ми и отвори нова страница в живота ми.

ложенията ни. Постепенно вникват в проблематиката и разбират, че детайлите са важни и статуите трябва да са изпипани. Ако е планина – просто трябва да има дървета, трева и цветя. И се съгласява с нас, дори ако предложенията ни оскъпяват проекта. Има обаче и такива, които държат на буквичката и отказват всякаква дискусия. Парадоксално е, че дизайнът е най-малкото перо в бюджета. Най-скъп е транспортът. Логистичният отдел преценява как е най-изгодно готовата статуя да бъде пренесена до парка – на колко части, в какво и с какво – кораб, влак и т.н.”

Играе ли си с ЛЕГО някой ваш близък? „Да – смее се Ирена. – аз и дъ-

щеричката ми Леонтинка. Винаги съм обичала ЛЕГО.”

Животът на Ирена е ЛЕГО от три елемента: Леонтинка, Патрик и живописиста.

Живописиста и Ирена вървят хванати за ръчичка още от детството ѝ. „Стана някак спонтанно, още когато бях съвсем малка. Обичам животните и в началото рисувах именно тях. Бях омагьосана от охлювите – смее се. – Спомням си, че покривах целия двор на баба с рисунки.”

Пристига в Прага на единайсет години. Исква да следва биология, но още не знае добре езика и леля ѝ Луиза съвсем логично стига до заключението: Можеш да рисуваш – ще рисуваш! Смело решение, но явно удар в десетката.

В ЛЕГО започва да работи случайно. „Приятелка от Академията ми каза, че мениджърът на дизайнерския отдел в ЛЕГО търси дизайнер и с Патрик можем да проверим условията. Така и направихме. Мениджърът веднага ни възложи поръчка – хвърли ни във водата, за да види как ще плуваме. И се получи.”

„С Патрик се запознахме в Академията. Той следваше специалност „Монументална скулптура”. В ЛЕГО работим заедно. Всеки от нас получава своя поръчка, но си ги прехвърляме. Когато се изморим, например, губим реален поглед и предаваме проекта на другия. Той много ми помагаше, когато бях в майчинство: аз разработвах основата, казвах му кое как си представям и той продължаваше нататък. аз, като художник, няхах опит в моделирането. Това ме

научи Патрик. Така че в това отношение беше и мой учител. Той е не само мой партньор, но и приятел. Това е много ценно за мен!”

Никакви кавги ли няма? Ама съвсем никакви? „Разбира се, че понякога се караме! Например аз предлагам големи очи, а той – малки. В такива случаи едва изчакваме Леонтинка да заспи и започваме спора” – смее се Ирена.

А живописиста? „Тя е моята мечта – да съм художник, да се занимавам само с живопис и да правя изложби. Това е най-близо до сърцето ми. Но когато човек има семейство, изборът е предрешен. ЛЕГО е моята застраховка и сигурност.”

Четиригодишната ѝ дъщеричка се казва Леонтина.

Тъй като същото име носи главната героиня в известна приказка за духове, всички смятат, че Ирена е взела името оттам, но не е така, прочита го в лексикон на собствените имена. Харесва го, Патрик – също и решението е взето. Само дето са били твърдо убедени, че ще бъде момченце – Габриел.

„Леонтинка отвори нова страница в живота ми. Преди да се роди, никога не съм изпитвала специално отношение към децата. Тя коренно промени виждането ми. Невероятна е! Обича да открива новото – както е при всички деца. Много е любознателна. Удават ѝ се езиците, което ни радва.”

Знае ли български език? „Родители и приятели ме укоряват, че не говоря с нея на български език, но това ми се струва, меко казано, странно. Да, може би гре-

ша. Но човек трябва да го изпита върху себе си. Ако един ден страната и езикът я привлекат – никой няма да ѝ пречи, напротив, с радост ще ѝ помагам.”

Въпреки, че българският език не е ежедневният и Леонтинка не обсъжда закуската си на български език, тя редовно разговаря на български език с баба и дядо, които я учат стихотворения и песнички. И при всяка среща в Прага най-напред

» Мениджърът ни хвърли ни във водата за да види как ще се справим. И се получи.

нетърпеливо проверяват какво помни. А от мама знае най-хубавата песничка: „Мила моя мамо, сладка и добричка, как да кажа мамо, колко те обичам!”

„Не съм забравила България!”

Наистина не съм я забравила. Но не живея там. За последен път я посетих преди да се роди Леонтинка, бях заедно с Патрик. Много харесвахме планините. И манастирите. Веднага бихме си направили още една екскурзия.”

След толкова години в Чехия, повече чехкиня ли се чувства или българка? „И двете. Всъщност не разсъждавам така. У дома съм там, където се чувствам добре. Когато някоя среда ми допадне – чувствам се уютно и комфортно. Със сигурност

светът днес е по-мултикултурен отпреди. А и творците винаги са били по-отворени спрямо разнообразието. Самата среда в Академията беше международна – заедно с мен там следваха японци, китайци, хървати, американци, англичани, руснаци и други. Много от тях останаха да живеят в Чехия и днес помагат за създаването на връзки с родните им страни. И мисля, че има ефект.”

Неотдавна открива интереса на свои колеги от Академията към идеята за сътрудничество между Чехия и България и възможностите да излагат там свои творби. Самата тя има такова желание и смята някой ден да потърси начини да го осъществи. „В Чешкия център в София – подхвърля – има великолепна галерия с много добри условия. Мисля си за нея.” Още не е имала време да се занимае по-обстойно с идеята, но тъй като интернет помага за намирането на отговори от разстояние, Ирена не се съмнява, че ще открие информацията и свързващите звена, които ѝ трябва.

Postav dům, zasad strom!

От няколко години, Ирена, Патрик и Леонтинка живеят близо до Ческе Будейвице. Преместват се там след раждането на детето – за да му осигурят по-човечната среда на провинцията. Родителите на Патрик им предоставят своя дом близо до Ческе Будейвице. През миналата есен, двамата купуват парцел и започват строеж на собствен. За отговор на въпроса кога ще се преместят да живеят в него, Ирена ме препраща към звездите. И работодателя. ■

Ангел Каралийчев

(1902 - 1972)

110 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ
и 40 години от смъртта му

Български писател и преводач, известен със своите разкази и книги за деца. Работи като редактор и сътрудник в няколко периодични издания и издателства. Пише разкази, пътеписи и приказки, преразказва български и чуждестранни приказки и легенди.

Роден е в Стражица Великотърновско. Следва химия в Софийския университет, но накрая завършва дипломация през 1928

г. Първата му книга – поемата „Мауна лоа” излиза през 1923 г. Година по-късно излиза сборникът „Ръж”, а през 1925 г. е издадена и първата му детска книга – „Мечо”. Работи като редактор в различни вестници и издателства. Умира през декември 1972 г. в София.

Повече от четиридесет години Каралийчев пише разкази, приказки и повести за деца. Една от най-обичаните му книги е „Приказан свят”. За нея през 1974 г. Каралийчев получава от Международния съвет за детско-юношеска литература (IBBY) Почетна грамота на името на Ханс Кристиан Андерсен.

Ангел Каралийчев е най-издаваният автор след Иван Вазов, а творбите му са преведени на близо 50 езика. ■

Рубриката подготви: НИКОЛАЙ БАЛЧЕВ

Трагичната история на Ангел Каралийчев и съпругата му Вела

През 1927 година Вела Ушева е изгряваща звезда в Народния театър. Майка ѝ – Елена Ушева – първа в България започва да популяризира българските шевици. Със собствени средства прави изложби в Брюксел, Париж и Прага и създава училище за българско вземно и бродерия.

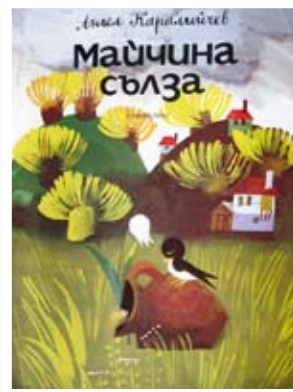
Елена Ушева е притеснена от решението на 32-годишната си дъщеря да се отдаде изцяло на театъра и да не се омъжва. Тя споделя притесненията си със сестрите Вела и Дора Габе и те ѝ препоръчват младия и талантлив Каралийчев, който по това време живее под наем при родителите им. Въпреки, че писателят е с 8 години по-млад, Елена е очарована от него и заедно с Дора и Вела решават да организират „случайна” среща между двамата млади.

Така Вела и Ангел Каралийчев се срещат. Той я изпраща до дома ѝ, с което започва техният роман. Разходките им стават всекидневни, писателят я чака вечер след представлението ѝ. Започва да я ревнува от овациите на публиката и изхвърля поднесените ѝ на сцената букети, за да остане само неговият. Въпреки че големи имена предричат на

Вела бляскаво бъдеще, Каралийчев ѝ поставя ултиматум – той или театъра! Младата жена избира театъра и същата нощ Каралийчев се прострелва в гърдите. Куршумът минава на сантиметри от сърцето и засяда в тялото му, където остава до края на живота му. (Някои източници твърдят, че Каралийчев се е прострелял под напора на патриотични чувства, а други – че е свързан с голяма загуба на хазарт). Дни наред лекарите се борят за живота му. Вела го обгражда с грижи.

Около година по-късно, на 1 февруари 1931 г., двамата сключват брак. Щастие то им обаче е кратко – първото им дете, момченце, умира няколко месеца след раждането.

Две години по-късно им се ражда момиченце. За любимата си мъничка дъщеричка Ани, Каралийчев пише най-

жизнерадостната си детска повест „Ането”. През 1938 година обаче и това дете умира, а книгата излиза след нейната смърт.

Ударът за двамата е ужасен и те не искат други деца. Писателят намира разтуха в риболова. Злите езици говорят, че това увлечение е било алиби за срещите му с последната му голяма любов – красивата детска учителка Мария. Вела вероятно се е досещала, но никога не споменала и дума. Останала си все така всеотдайно съпруга и се грижела за писателя до края на живота му, когато той е вече много болен и почти обездвижен. ■

’ Ангел Каралийчев
ѝ поставя
ултиматум – той
или театъра! ‘

„Свети Димитър зима носи, а свети Георги – лято”

Това гласи българската пословица, която отразява традиционното деление на годината на два сезона. Според легендите, св. Димитър е покровител на зимата и студа и е по-голям брат на св. Георги. Той язди на червен кон, а от дългата му бяла брада се изсипват първите снежинки. „Доиде ли Димитровден, идва и снегът” – казват българите. Според народното поверие, в полунощ срещу празника небето се отваря и след него се очаква първият сняг. Затова на този ден стопаните гадаят за времето през зимата, прибират ралата си на сухо под стрехите и подреждат дървата си за огрев.

На Димитровден свършва сезонът за наетите работници – пастири, ратаи, а строителите и градинарите са се завръщали от гурбет. Затова празникът се нарича още Разпус.

На 26 октомври православната църква чества паметта на великомъченик Димитър Солунски, живял през III век в гр. Солун, където неговият баща е бил градоначалник. След неговата смърт император Максимиан назначава на този пост Димитър. Като управител на Солун, Димитър открито изповядва християнската вяра макар че по това време имало гонения срещу християните. Разярен от неговата дързост, император Галерий го хвърля в тъмница, а войниците влезли в килията му и го убиват с копие по време на молитва. Тогава християнската църква го провъзгласява за мъченик на вярата и светец, а жителите на Солун започват да го почитат като покровител на града.

Поверия за Димитровден

В старопланинските райони стопаните следят на Димитровден „полазника”, т.е.

госта, който пръв ще прекрачи прага на къщата. Ако той е добър и имотен човек, вярват, че идващата година ще е здрава и изобилна. Ако срещу празника месечината е пълна, пчелите ще се роят и кошерите ще се пълнят с мед, а кошарите ще са пълни с агънца. Иманярите вярват, че в нощта на Димитровден небето “се отваря” и заровените жълтици проблясват със синкав пламък.

Традиции и обреди

От Димитровден започва подготовката за т.нар. „миши празници”. През това време жените не трябва да шият, да тъкат, да предават или плетат. Не се взима в ръка нито хурка, нито вретено, за да не се разсъдят мишките и да не проядат всичко, работено през годината. Мъжете също трябва да спазват някои забрани през тези дни – да не загреват жито от хамбара, да не ронят дори едно зърно от събраната царевица. Те трябва да замажат с кал хамбара, праговете на къщата, ъглите, вярвайки, че така замазват очите на мишките.

По български обичай, на обредната трапеза трябва да се сложат курбан от овче месо, гювеч, яхния от пиле, пита с ябълки, варена царевица, печени ябълки, тиква.

Е, сред нас, „пражките българи”, които почетохме празника в Българския клуб на Америкка, нямаше именник, но ние не изневерихме на старата българска традиция. Всеки от нас се погрижи за разнообразната трапеза. Заслугата за това беше най-вече на градинарите и техните потомци, както и на кулинарните качества на „нашия Сашо” и неговите асистентки Мариола, Ели... и аз, които приятно изненадах присъстващите с тиквеник, печена тиква, пита с ябълки и други лакомства.

Росен със своя акордеон допринесе за приповдигнатото настроение, а песните ни припомниха нашите български корени, накараха ни да се почувстваме сплътени под „българска стряха”, която трябва да съхраним за нашите деца и внуци! ■

Текст и снимки: СИЛВИЯ КРЪСТЕВА

Литургия за Св. Иван Рилски

На 19 октомври, Българската православна църква почита скромния отшелник от Рила планина, Св. Иван Рилски, когото още приживе наричали земен ангел и небесен жител. По времето, когато в големите църкви и манастири в България започнаха службите за светеца, отец Константин отслужи в Българския клуб в Прага Божествена литургия.

Свети преподобни Иван Рилски (876 – 946) е български духовник, най-великият български светец и отшелник, небесен закрилник и покровител на българския народ, патрон и основател на най-големия ставропигиален манастир в България – Рилския, още приживе наричан земен ангел и небесен жител.

Живее по времето на княз Борис I и цар Симеон Велики. Най-активните му години са при царуването на цар Петър I. Любовта към Бога гори в сърцето му от млади години и той му се посвещава изцяло. Приема монашество и отива да живее като отшелник, в молитва и усамотение най-напред във Витоша, а по-късно в Рила. Там намира убежище

в хралупата на голям дъб, която за дълги години става негово жилище.

Животът му е толкова свят, че при него започват да се стичат хора и той извършва множество чудеса и изцерява

от тежки болести. Славата му се разнася далеч извън пределите на България.

Българският цар Петър I лично пътува до Рила, за да се срещне с него. Носи му дарове – тъкани, злато и храна, от които монахът приема само плодове и отказва да се срещне с владетеля, заявявайки, че не е достоен за такива почести.

Преди смъртта си съставя „завещание“ – завет, който оставя на учениците си на 25 март, Благовещение. Написан е на старобългарски език и е изпъстрен с множество точни цитати от Стария и Новия завет. Според някои духовници и историци, той е старобългарският писател Йоан Екзарх, избягал от Велики Преслав в годината на смъртта на Симеон Велики.

Погребан е близо до основаната от него Рилска обител. Десетки години след неговата смърт обаче монасите получават видение, че трябва да пренесат останките му в столицата Сердика. Изваждайки ги от земята, виждат, че са нетленни – тялото не се е разложило. Заедно с това започват да се извършват чудеса – така, както по времето на живота му.

Изваждането и пренасянето на мощите му става на 19 октомври – затова Църквата празнува паметта му именно на тази дата.

Днес, мощите на светеца отново почитат в Рилския манастир, в специална ракла пред иконостаса в главната църква на манастира.

Скромната литургия, отслужена от отец Константин, не можеше да се сравни с великолепните празници в големите български църкви. Но изпълни основното си послание – да припомни светеца, да се помоли за живите и да изпълни с покой и вяра душите на присъстващите.

С мисионерски плам и днес

На 2 ноември, по инициатива на сдружение „Българска православна община в ЧР“ и на Българския клуб в Прага, българите в Прага почетоха Задушница и Деня на народните будители. Отбелязаха празника, на който почитаме паметта на българските просветители – книжовници, революционери

и будители и на възраждащия се национален дух.

Празникът привлече много хора, както от по-възрастните, така и от младежите. Гост на събитието беше Тюркян Акиф, консул в Българското посолство в Прага, която поздрави присъстващите и им пожела винаги така да се събират и да празнуват празниците.

Празнуваха всички, които дори в съвременното ни комерсиализирано и компютризирано общество продължават с мисионерски плам да се грижат за културното и духовно израстване на българския народ.

Отец Пламен Спиридонов Ангелов отслужи Панихида за душите на онези, които вече не са между нас.

Интелектуалците по света

Някой, някога, някъде беше казал, че ролята на интелектуалците е да бродят по света и да притесняват хората. В определена светлина това означава, че са будната съвест на homo sapiens и моторът, който го дърпа

напред. И то в посоката, която да отговаря на името му – „човек разумен“.

По времето на Възраждането тези хора са били наричани будители. Тяхната памет припомяме на 1-ви ноември – Денят на народните будители.

По този повод, Българският клуб в Прага покани представители на Българското училище в Прага, за да отбележат заедно празника.

Гост на вечерта беше Тюркян Акиф, консул в Българското посолство в Прага. ■

Феновете живнаха след двацет години

На 16 октомври, на стадион „Спарта“ в Прага, се състоя дългоочакваният от феновете футболен мач между отборите на Чехия и България. Националният отбор по футбол на България изигра квалификация за Световното първенство по футбол през 2014 с отбора на Чехия.

Достойно е за отбелязване, че стадионът беше пълен – от 18 000 места бяха продадени 16 000. Секторът за гости – в този случай за българите – беше повече от пълен. Билетите са разпродадени няколко часа след пускането им на пазара. Голяма агитка пристига и от България – влизащите на трибуната фенове са посрещнати с плакати и български знамена. През целия мач, феновете подкрепят родния отбор с традиционните „Българи – юнаци!“.

Мачът свърши с равенство – и то 0:0. За българския отбор това е успех, тъй като не е минало много време от срещата, която пак се игра в Прага, когато паднаха с 6:0. Мненията както на българските, така и на чешките коментатори е, че двата отбора са показали добра игра и са били равностойни.

Едва сега, благодарение на сравнително младия футболен отбор, сформирани

ран от небезизвестния Любомир Пенев, треньор на националния отбор, лицата на футболните фенове започнаха да се озаряват от усмивки и надежда. Според мнението на някои от тях, отдавна не сме имали такъв отбор. Надяваме се надеждите им да бъдат оправдани и българският национален отбор да продължи успешно футболните ква-

лификации за Световното през 2014 в Бразилия.

Най-лютите фенове пресмятат, че през 2012 година се навършват 20 години от голямата победа на България през 1994 г. По това време, Любо Пенев беше футболист в отбора. Може би ще знае как да поведе младия си отбор към подобна победа. ■

Димитровден

Българската православна църква почита паметта на Свети Димитър-пожертвал живота си за славата на Христовата вяра.

Според българския народен календар Димитровден отбелязва началото на

зимата, затова се слага край на селскостопанските работи.

Именници са Димитър, Димитрина, Димо, Димка, Драган, Драгана.

На трапезата се слагат ястия от телешко и пилешко месо, гювечи, варена

царевица, пита с ябълки, печени ябълки и тиква. ■

Рубриката подготви:
Кремена Димова

Телешка шкембе чорба

Традиционната нашенска шкембе чорба в днешно време се приготвя много лесно и бързо. В търговката мрежа се продава много добре почистено, сварено, нарязано и готово за консумация телешко шкембе. Това ни дава възможност за около 20 минути да си приготвим вкусната гозба.

ПРОДУКТИ

- около 700 грама телешко шкембе
- 500мл прясно мляко
- 2 супени лъжици чисто масло
- 1 чаена лъжица червен пипер
- 1 лъжица брашно
- 1 суха чушка
- черен пипер, оцет, чесън, сол.

НАЧИН НА ПРИГОТВЯНЕ

Извиваме добре нарязаното шкембе и заедно с литър вода и сол на вкус го слагаме да ври за 10 минути. След това прибавяме прясното мляко и оставяме да ври още 5-6 минути. През това време в загрят тиган разтопяваме чистото масло, добавяме лъжица брашно, като внимаваме температурата да не е много висока, за да не се препържи маслото. След минутка махаме от огъня, добавяйки лъжичка червен пипер. Всичко това изсипваме при врящата супа, разбъркваме добре и отстраняваме от котлона. Овкусяваме с черен пипер и сервираме с купичка смес от оцет, пресован чесън и натрошена червена чушка.

Ябълков щрудел

ПРОДУКТИ

- пакет български точени кори,
- 7 - 10 ябълки
- 2 супени лъжици чисто масло
- 4 лъжици захар, 1 шепа стафиди
- 1 шепа сушени боровинки
- олио, 1 ванилия, щипка канела.

НАЧИН НА ПРИГОТВЯНЕ

Настъргваме на едро почистените и обелени ябълки и заедно с чистото масло, ги задушяваме за 4-5 минути. Отстраняваме от котлона и добавяме захарта, стафидите, боровинките, ванилията и канелата. Всичко това разбъркваме добре и оставяме да се охлади. Разстиламе корите и работим с по две наведнъж. Всеки път мажем с олио, като внимаваме да не омазняваме прекалено, слагаме по 3-4 лъжици от плънката, след което навиваме на руло и редим отвън навътре в тавата, която сме намазали предварително с олио. След като приключим, отново намазваме отгоре с олио. Печем в предварително загрята на 180 градуса фурна до златист цвят. Поръсваме с пудра захар.

Петър Колечко на български език

Текст: Маргарита Кюркчиева
Снимки: Чешки център, София

Чешкият център в София не е театър, но вече откри тазгодишния си театрален сезон. На 3 октомври в салоните му се състоя първото по рода си сценично четене на съвременна чешка пиеса в присъствието на автора ѝ – Петър Колечко.

Младият творец е вече утвърдено име в пражкия театрален живот. Пиесите му се играят в много градове на страната и вън от нея, печелят престижни национални и международни отличия, все повече се превеждат на други езици и будят интерес с актуалната си тематика и смели решения.

Новата инициатива на Чешкия център привлече вниманието на театристи, журналисти и културна общественост. Целта е да се пропагандира съвременната чешка драма и тя да стигне до българските сцени. Творби на чешки автори излизат в превод на български език в поредицата „Театър х3“ на издателство „Панорама плюс“ (цифрата 3 показва, че всяка от книжките съдържа три пиеси от един автор). С първата книжка от поредицата беше представена Даниела

Фишерова – едно от включените заглавия, понастоящем се репетира в Учебния театър на НАТФИЗ. Последва успешното представяне на съвременни драматурзи от различни страни. Излязоха и сборниците с пиеси на Петър Колечко и Петър Зеленка. Издателство „Панорама плюс“ – единственото в България, публикуващо театрална литература, в отговор на безспорния интерес на театралната общественост в България, започна издаване на новата библиотека „Сцена“, като нейните книжки ще съдържат само една пиеса. И за да се спазва традицията – всяка нова поредица на издателството да започва с творба на чешки автор – първият брой от новата библиотека съдържа пиесата на Милан Ухде „Чудо в Черната къща“!

Инициативата на г-жа Катержина Хуртаева, директор на Чешкия център в София, да направи Центъра „изложбе-

на сцена“ за нови чешки драматургични творби, бе посрещната с готовност от Николай Ламбрев – режисьор в „Театър Българска армия“. Той привлече елитни актьори, които поднесоха откъс от пиесата на Петър Колечко „Яйца“, в превод на Маргарита Кюркчиева. Оказа се, че примерът на Клуба на театралния преводач (наречен FPTSPTS, удвоена абревиатура от From page to stage, за чиято дейност списанието ни писа в книжка 2/2012), е заразителен. И този път театърът, старият магьосник, постигна своето: въввлече всички съпричастни в лъчезарния си свят.

Новата рубрика в богатата програма на Чешкия център несъмнено поставя началото на поредица от подобни желани срещи на творци, изграждащи театралното представление от компютъра на автора до билета на зрителя. ■

Паметна плоча на Антон Колар в София

Текст: Вяра Йочева
Снимки: Вяра Йочева

На 18 октомври, председателят на Народното събрание на България, Цецка Цачева и председателят на Камарата на депутатите на чешкия парламент, Мирослава Немцова откриха в Централния военен клуб в София паметна плоча на чешкия архитект Антон Колар. На церемонията присъства и заместник-министърът на отбраната Августина Цветкова, която прие отправените към Министерството на отбраната благодарности за съдействието и предоставеното за паметната плоча пространство.

София е град, който си заслужава да бъде адмириран и чешкият архитект Антонин Колар със своята писалка се е подписал в облика на този град”, каза Мирослава Немцова при откриването на плочата.

„Ние не можем да си представим облика на днешната ни столица без делото на този голям творец, който от далечния месец май на 1878 г. е главен архитект на София – заяви Цецка Цачева. – Когато днес Чехия и България са рамо до рамо в Европейския съюз, такива примери на отдаване на почит пред извършеното от значими наши съграждани, мисля, е добър урок и за поколенията след нас.”

Чешката парламентарна делегация, водена от председателя на Камарата на депутатите Мирослава Немцова, пристигна в България по покана на предсе-

дателя на Народното събрание, Цецка Цачева. В рамките на предвидената програма, Мирослава Немцова и чешката делегация участваха в работна среща с Цецка Цачева, посетиха пленарната зала на Народното събрание и положиха венец пред Паметника на неznайния войн. На 19 октомври присъстваха и на откриването на конференция на българските бохемисти в Благоевград.

Антон Колар е първият главен архитект на София след Освобождението. Освен сградите на Министерството на отбраната и Централния военен клуб, той е проектирал и паметника-obelisk на Васил Левски в София, основното здание на Военната академия, стария хотел „България“, разширяването на Царския дворец и други емблематични за столицата сгради. ■

КОНЦЕРТ С БЪЛГАРСКИ ЗВЕЗДИ

Концерт-спектакъл „Българските символи“ ще се проведе в зала „Арена Армеец“ на 20 декември, с участието на над 200 български изпълнители прославили страната ни по света – Лилия Иванова, ФСБ, Мистерия на българските гласове, Булгара, Ансамбъл Тракия, 101 каба гайди и други. Очаква се, че концертът ще бъде празник на българската духовност и култура, на българските таланти и творци.

“БЪЛГАРСКИТЕ СИМВОЛИ” ЗА ПОДАРЪК

Излязло е от печат издание „Българските символи“, подходящ като подарък за гости, приятели и търговски партньори.

Публикацията съдържа информация и богат снимков материал за най-ярките български символи в три категории – природни, културно-исторически и общонационални, както и най-живите празници и обичаи празнувани и почитани от българите през годината.

Издание е формат А4, 96 стр., луксозно, пълноцветно, на български и английски език. То е резултат от проучването и гласуването на българите в Кампанията „Българските символи“, проведена неотдавна.

ПЪТЕВОДИТЕЛ ИЗ СОФИЯ

Излязъл е от печат нов пътеводител за „София“, двуезичен – на български и на английски език. Полезно и приятно четиво за историята и културата на София. Описание на улици, булеварди, паметници, сгради. Увлекателни разкази събрани в шест „разходки“. Любопитни факти. Неоценим помощник за екскурзоводи, туроператори, жители на България и нейни гости.

ЕВРОТО ТЪРСИ ЗАКРИЛА В МИТОЛОГИЯТА

Унилите рисунки на мостове, врати и прозорци, които в момента украсяват банкнотите евро, ще бъдат заменени с образа на митологичната принцеса Европа, чието име носи Старият континент. Древногръцката легенда гласи, че влюбеният в нея гръмовец Зевс, върховен повелител на богове и хора, я отвлякъл от родителите ѝ, преобразен като огромен, бял бик.

Портретите традиционно украсяват паричните знаци, защото хората по-добре ги помнят – коментира новината директорът на Европейската централна банка, Марио Драги. „Можем ли да намерим по-добър образ от този на Европа?“ – попита той риторично.

Въвеждането на новия дизайн ще започне през 2013 г. и ще бъде свързан и с по-сложни защити срещу фалшифициране. Настоящите банкноти ще се използват паралелно с новите още десет години.

Веждите на Оскар

Автор: РУЖА ЛАЗАРОВА

Рубриката е подготвена със съдействието на издателство Сиела Норма АД

Клоунът, който познавах, беше престанал да бъде смешен.

Беше дебел, но телесната му маса изненадваше с пъргавината си. Имаше уста във формата на сърце, притисната между две едри бузи, и гъсти вежди надвиснали над малки, живи очички. Тези вежди – и по-точно тяхната невъзможна дъгообразна форма – бяха предначертали съдбата на Оскар, бяха го предали безмилостно на тъжната участ на клоуна. От съвсем крехка възраст те бяха изписали на лицето му маската на комедията. Нямаше нужда от грим – и най-талантливият гримьор не би успял да постигне израза на глуповато учудване, който веждите му придаваха, и който будеше смях.

На веждите си Оскар дължеше всичките си неволи, но и своето спасение. Те го бяха изолирали много рано от околните – не че му липсваха приятели, даже напротив, участваше в няколко банди, беше винаги в центъра на събитията, винаги в компания, никога сам. Но смехът създаваше някаква дистанция. Помиташе равнопоставеността, защото когато се смееш на някого, ти се извисяваш над него и този дисбаланс прави илюзорна всякаква близост, колкото и страстна да е тя. Смехът отчуждаваше.

И така, приятелствата на Оскар оставаха повърхностни, никога не достигаха до онези човешки дълбини, които могат да свържат две същества доживот. Той усещаше емоционалния недостиг в своите човешки отношения и страдеше, защото дълбоко в себе си бе сантиментален. Надяваше се да открие лек, като умножаваше познанствата, но търсенето на истински чувства оставаше безплодно: невидима преграда отделяше Оскар безвъзвратно от другите.

Всичко това се дължеше на неговите вежди и той ги мразеше. Искаше да ги коригира, да ги изправи. Понякога заставаха неподвижен пред огледалото и рисуваха две черни черти върху отражението си. Съзерцаваше двата чифта вежди на това лице, чиято съдбовност упорито отказваше да приеме.

Дълго лутане и безброй младежки терзания трябваше да отведат Оскар до подножието на клоунската му участ. Роден в Париж, в семейство на интелектуалци, той имаше пред себе си блясково бъдеще, подобно на двете му по-големи сестри, които бяха успели в живота. Първо изучи социологията и историята, след това науките за Земята, после етнологията. Беше блестящ, схващаше бързо, но и всичко бързо му омръзваше. Обичаше да си фантазира, да прекарва времето си с приятели, да похапва. За известно време се влюби в кулинарията. После засади канабис и реши да стане земеделец. Замина за Пиренеите да отглежда кози в една ферма. Пасеше стадото по потъналите в зеленина хълмове, пушейки собствената си продукция. Близките му гледаха безпомощно как пропилява дарбите си и постепенно се отдалечаваха от него.

Оскар имаше голям успех сред момичетата... Но като довереник. Беше очарователен и лек – чудесна компания. Умееше да слуша и задаваше въпроси като изтънчен психолог. Момичетата го обожаваха, но нито едно не се сети да го целуне. Лицето му събуждаше по-скоро смях, отколкото желание за целувка. Както често се случва с екстревъртните личности, Оскар беше срамежлив. Цели десет години бе лудо влюбен в едно русо и ефирно същество, което гък линейше заради друг. Оскар така и не успя да изрази своя плам, оплиташе се в думите. Това принудително и дълго мъчение, което прерастваше в емоционално огорчение и обида, окончателно го убеди във вродената несъвместимост между чувствата и неговия живот.

Остана девствен до двайсет и петата си година, което го вкара в дълбока депресия. Трябваше да се появи една чернокоса съдържателка на кабаре с огромна червена уста и застаряващи

гърди, смачкани в черен корсаж, за да го освободи от бремето на девствеността. Тази петдесетгодишна безсрамница, ненаситна на мъже и слава, се наричаше Тереза. След успешна международна кариера в цирка, тя се беше установила в Париж. Държеше малко развлекателно заведение в двайсети квартал, което не се изправяше – тя беше опитна cabaretera, притежаваше завиден бизнес нюх и безпогрешен усет за зрелищното. Щом забеляза Оскар сред публиката, срамежлив, порозовял и пухкав, и най-

вече, когато видя неговите вежди, тя диво го обезчести на кабаретния дансинг, след края на спектакъла.

Тереза пожела Оскар заради неговите вежди и техния комичен потенциал; той се влюби в нея до уши заради повехналите й гърди, устата, дързостта й. Тя го ангажира незабавно в шоуто си и започна да го експлоатира. Той изпитваше към нея безгранична признателност и възхищение, които не угаснаха дори и след като Тереза го изхвърли безжалостно от шоуто; жената се отегчаваше бързо и не познаваше угризенията.

Но благодарение на нея, младежът бе обикнал смеха, това странно нещо, което се ражда в коремите и пробива лицата, неговото кристално звучене, неговия електрически заряд. Оскар най-сетне се помири с веждите си и им повери юздите на своя живот. Преброи парите си, купи си цилиндър, постави го върху паветата на ъгъла на една улица и започна да прави гримаси. Минувачите забавяха крачка, някои се спираха от любопитство и защото имаха време. Те подозрително наблюдаваха как този чудак се прави на клоун, как си дере гърлото и се удря по главата. Известно време стояха стъписани. После някой избухна в смях и повлече останалите.

По тялото на Оскар пробягна мощна оргазмична тръпка, която се запечата в паметта му завинаги. От тук нататък щеше да посвети живота си на нейното търсене. Щеше да изгара от едно единствено желание: да предизвика смях.

Скоро Оскар бе открит от организатори на улични фестивали, започна да сключва договори. Купи си баничка, Ситроен С15, беше в средата на осемдесетте. Сложи отзад матрак, организира пространството с етажерки за дрехи, инструменти, домакински съдове и потегли на път: Клермон-Феран, Екс ан Прованс, Вилньов д'Аск. Подписа договор с белгийски агент: Намюр, Антверпен, Брюксел. Купи си тромпет, кутия за фокуси, китара; обогатяваше репертоара си. Свърза се с продуцент от Мадрид, проговори на развален испански: Виго, Валядолид, Сеговия. Направи и първото си представление в зала, хубава мъничка театрална зала.

Купи си зелено Пежо Partner – баничкаката на деведесетте – и го обзаведе като подвижен дом, въпреки че не беше принуден да ношува в него – вече му плащаха хотелски стаи. Сега жените сами падаха в леглото му като зрели сочни праскови, а той бе щастливият любовник, който ги береше. Но не се влюби в нито една, отдавна беше отстранил чувствата от живота си. Играеше във все по-големи зали, винаги препълнени, отсядаше във все по-шикозни хотели. Свикна с хамамите, с джакузитата, с класните ресторанти. Напълня още повече. Купоняваше, имаше отново много приятели, които щедро поеше. Смях, жени, пътешествия... Така отлетяха двайсетина щастливи години.

Един ден, никой не разбираше защо (веждите си оставаха същите), Оскар спря да бъде смешен. Беше станал огромен и навършил петдесет години, но причината не се беше нито във възрастта, нито в килограмите. Въпросът беше много сложен, отколкото изглеждаше на пръв поглед: защо не беше смешен?

Припомняше си онези спектакли, когато публиката избухваше в кикот при най-малкото потрепване на лицето му. Взираше се в спомените си, изучаваше жестовете си, преслушваше думите си и се питаше: кое го правеше смешен? Не намираше дори сянка на отговор: смехът, когото мислеше, че познава интимно, се беше увил в непроницаема мистерия.

Няма нищо по-тъжно, нищо по-сърцераздиращо от клоун, лишен от смях. Оскар бавно потъваше, като круширал в открито море кораб. Уедини се насаме със себе си и с алкохола и се остави по течението. Разпродаде малко по малко вещите си: китарата, кутията за фокуси, тромпета. После задлъжня. В някакъв последен порив на инстинкт за самосъхранение стегна зеленото Пежо – бяха първите години на третото хилядолетие – и хвана пътя.

Тогава го срещнах за пръв път. Видях го да изпълнява номера си на един уличен ъгъл в Лисабон. Беше горещо. Пуснах една банкнота в шапката му: не беше смешен, възнаграждавах тъгата му. Той хвърли бърз поглед към банкнотата и продължи да играе с удвоено усърдие, но усилията му да ме размее го правеха жалък. Канех се да си тръгна, когато забелязах едно кученце, което обикаляше наоколо и захапваше от време на време панталона на клоуна. Нескопосаният начин, по който Оскар го отблъскваше, ме накара да се усмихна. Кученцето не се отказваше, двамата очевидно се познаваха. Оскар се изнервяше, проклинаше го на различни езици.

– Как се казва? – попитах.

Той ме погледна раздражено, сякаш мълчаливо ме питаше защо по дяволите се бъркам, отговори без никакво желание, прочиствайки гърлото си, вероятно, за да се отплати за банкнотата в шапката, която наблюдаваше отдалеч.

– Не знам. Не е мое.

Беше женска, но не обичам думата кучка. В началото той не я искаше. Шапката и стомахът му бяха празни, а тя изглеждаше изгладняла. Опита се да я прогони по всякакви начини, дори я срита, но тя го следеше неотлъчно. Подтичваше на малките си лапи, зад или пред него, въртеше глава, за да провери дали той е все още там. Беше малка, съвсем бяла, с изключение на едно червено петно зад ухото. Имаше много фина муцунка и тъжни очи.

Тя го придружи до баничкаката, паркирана на пуст терен в края на града. Примирен с нейното присъствие, Оскар не й обръщаше внимание. Започна да пали огън, защото нощта се спускаше и въздухът рязко захладнаваше. Тя го гледаше, седнала, как приготвя оскъдната си вечеря, повдигаше уши по особен начин. И все още беше там, когато той приключи с храната, неподвижна, единствено муцунката и ушите помръдваха нервно. Стори му се комична.

– Добре, щом искаш да останеш, остани, обаче трябва да си изкарваш хляба, каза й той, гъркайки вежди, недоволен, че е отстъпил.

Тя преспа навън, на Оскар и през ум не му мина да я покани вътре, много се надяваше да не я види никога повече. Но рано сутринта тя все още беше там. И когато той тръгна към града, тя го последва, а горещината вече се засилваше. Докато се катереше с мъка по една уличка на хълма, Оскар бе привлечен от някакво бледо розово петно на пращната витрина на магазин за вехтории. Той се приближи и се полюбува на куклата

и най-вече на балетната й рокля с пачка. Влезе и се пазари настоятелно със старата португалка преди да се сдобие със съкровището. След това се върна при камионетката. Отвори задната врата и седна на ръба на каросерията. Взе несръчно женската в ръце, погледна я за пръв път, погали я. Започна да я облича – тя не мърдаше и го съзерцаваше с влажните си очи. Дишаше бързо, с отворена уста и изплезен език.

Той я облича като балерина – тя се вдигна на задните си лапи и започна да се върти. Той плесна с ръце, та тя беше родена танцьорка! На следващия ден той се хвана да поправи старата си колона и звуковата уредба. Всеки ден я обличаше, пускаше музика и я гледаше как танцува. Дресираше я с поглед.

Когато прецени, че е готова, той се отправи към града с нея, пообиколи и си избра едно ъгълче. Направи й знак с глава и натисна „play“ – тя се вдигна на две лапи и започна да се върти. Хората се тъпяха като всмукани от малък магически вихър. Лека тръпка пробяга по тялото на Оскар. Шапката беше пълна. Вечерта той раздели монетите от банкнотите и преброи. Потри ръце. Погледна своята женска с озарено от вътрешна радост лице:

– Никак не е зле, ma belle! каза той. И я погали.

На следващия ден чудото се повтори. Купи бутилка вино и захар на бучки. Вечерта направи малка трапеза до огъня

Лицето му събуждаше по-скоро смях, отколкото желание за целувка.

Той я облича като балерина – тя се вдигна на задните си лапи и започна да се върти.

и седна. Наблюдаваше я, осветена от пламъците, в профил, седнала деликатно на задните си лапи. Хвърли й бучка захар. Изпи една чаша вино, беше жаден, сипа си отново. Тя ближеше захарчето. Оскар поиска да ѝ каже нещо и с учудване забеляза, че тя си няма име. Трябваше да я нарече някак. Но как? Тя беше лапнала захарчето и го хрускаше с кучешките си зъби. Той все така я гледаше, изгубен в собствените си мисли.

– Зита, ma chérie, харесва ли ти това име?

Тя се облиза и размърда леко опашка.

Оскар обичаше да я гледа как танцува. Искаше му се да направи спектакъл с нея и започна да я дресира с думи. Говореше ѝ. А той самият, без да си дава сметка, ставаше смешен отново. След всяка репетиция, след всяко представление, ѝ даваше бучки захар. По-късно когато познаха славата и богатството, той започна да ѝ дава, каквото тя си пожелаеше: шоколадови бонбони, замразени сладки кестени, локум. Сега я обичаше чисто и просто. Вечер си говореха. Той заспиваше със Зита на гърдите си.

Спектакълът им пленяваше хората на улицата и не ги пускаше, докато не свърши. Скоро двамата бяха поканени от някакъв малък театър, след това от друг, по-голям. Оскар и Зита! Залите отново бяха препълнени, по стените отекваха смехове.

В номера, който им донесе слава, Зита, натъкмена в бледорозовата си рокля, танцуваше „Умирацията лебед“, върху оригиналната музика. Въртеше се в кръг с муцунка във въздуха и свити предни лапи. Беше изразителна, притежаваше грацията на руска балерина. Накрая тя бавно се свличаше и лягаше на сцената, протягаше се, потрепваше и се вцепняваше. Зрителите си мислеха, че е умряла и плачеха. Тя подскочаше рязко. Подтичваше с лай по сцената, извивайки се, всички се смееха. После тя се хвърляше в ръцете на Оскар, светлините угасваха.

Аз също се смях и плаках, като гледах спектакъла; отдавна бях разпознала Оскар върху афишите. Накрая останах във фойето, сред тълпата, която го чакаше. Той се появи, облечен в раиран халат, последван от подтичващата Зита,

без рокличка, като гола. Той сияеше. Смесваше се с хората, отдаваше се на любимата си публика. Когато ме забеляза, той ме разпозна на секундата. Предложи ми чаша шампанско, която извихме отделени от тълпата. Полюбопитствах:

– Зита, това е руско име, нали?

Бърках го със Зина, умалителното от Зинаида.

– Не, италианско е, отговори Оскар видимо без желание, както първия път, колебаеше се дали да продължи. Каза неохотно: – Идва от Тереза.

Повдигнах вежди, не разбирах много добре връзката, виждах, че го дразня, но стоях до него настоятелно.

– Тереза, Терезита, Зита, отрони той накрая.

И след това ми кимна за поздрав преди да излезне.

Те изживяха щастливи години, обикаляйки света и смеховете на различни езици. После един ден, в края на „Умирацията лебед“, Зита остана легнала на сцената и повече не стана. Този път умря наистина, от рак или може би от диабет, заради преяждане със сладкиши.

Клоунът, както е известно, не може да плаче. И очите на Оскар останаха сухи, но кървави сълзи капеха в сърцето му. Една част от него си отиваше с този кръвоизлив.

Оскар се сгромоляса. Сам той вече не беше нищо, нито смешен, нито тъжен. Разви непоносимост към сцената, напomniaше му Зита. Отново се остави по течението, годината беше някъде две хиляди и десета, а той скоро стана толкова беден, колкото беше преди да срещне Зита. Накрая продаде зеления Partner.

Последно го видях легнал под една улична порта в Лил, увит в овехтял червеникав спален чувал. За малко да не го разпозна. Беше отслабнал, лицето му беше превзето от гъста брада, очите му блуждаеха. Беше много остарял, сякаш караше тежка и продължителна болест. Едно малко кученце се въртеше наоколо, но той не му обръщаше внимание. Не го искаше, страхуваше се, че ще му напомни за Зита. Не искаше повече да се привързва, не искаше да страда.

Но искаше отново да чува смехове... ■

РУЖА ЛАЗАРОВА е родена през 1968 г. През 1991 г. заминава за Париж, където живее до днес.

Първите си разкази публикува още в България. Във Франция публикува четири романа, които са високо оценени от критиката. Последният е публикуван в престижното издателство „Фламарийон“.

Първият ѝ роман, „На върха на езика“ (1998) е забавно пътешествие в лабиринтите на френския език. Написано с финес и хумор, то описва смешни ситуации, в които може да изпадне чужденецът, който не разбира или не тълкува правилно някои изрази.

Вторият ѝ роман, „Кръстосани сърца“ (2000), е високо оценен заради хрумването на авторката да повери повествованието на Жюл и Жан, които са основните герои в романа, а всъщност са гърдите на една млада жена на име Мюриел. Светът е видян през техните очи в трагикомични краски. Те имат различни характери и коментират и възприемат по своему мъжете, които ги докосват. Романът поставя сериозни въпроси за възприемането

на женското тяло в съвременното общество и ако Ева Енслър пише „Монолози за вагината“, то Ружа Лазарова прави диалози за гърдите, които могат да се възприемат и като женския фалос.

Третият ѝ роман, „Спирачки“ (2004), е доста по-различен от предишните два, пропит с тъга и самотност. Главната героиня, банков служител, не се разделя от своя мотор, с който поддържа страстна връзка. Лазарова поставя проблема за андрогинното начало у човека, за сложната сексуалност, за невъзможното разбирателство между двата пола, за трудността да обитаваш собственото си тяло.

Последната ѝ книга е „Мавзолей“. Романът разказва историята на три поколения жени, преживели комунизма в България и не се страхува да даде оценка за падналия преди 20 години режим. Заглавието е свързано с мавзолей на Георги Димитров, чиято призрачна мумия преследва съзнанието на най-младата разказвачка. „Мавзолей“ ни връща към предметите и битата на социализма, към навлизането на грозните и унифицирани вещи в живота ни,

към времето на конфекцията и лозунгите. От страниците на романа лъха чувство на дълбока погнуса, по-силна от екзистенциалното гадене на Сартр, където човекът осъзнава своята излишност в света. Погнусата при Ружа Лазарова е предизвикана от озверяването и цинизма у човека, от всеобщата лъжа и е съпътствана от омраза, примесена със страх.

За себе си авторката казва, че обича скоростта и алкохола, страхува се от хората, които окончателно са се установили в живота и е пълна с противоречия и невероятни истории за разказване.

Посетете благотворителния коледен фестивал, организиран от Асоциацията на съпругите/съпрузите на дипломатите в Прага (Diplomatic Spouses' Association – DSA), който ще се състои на **25 ноември от 10 ч. сутринта в хотел „Хилтън“**.

Ще се радваме и българското участие да е по-значимо – затова купете си предварително билет на стойност 100 ч. крони от Българското посолство в Прага. Всеки закупен билет участва в томбола с интересни награди.

Очаквайте в следващия брой:
**православен календар със снимки
от Роженския манастир.**

Състав „Българи“ на празненството в Прага 5